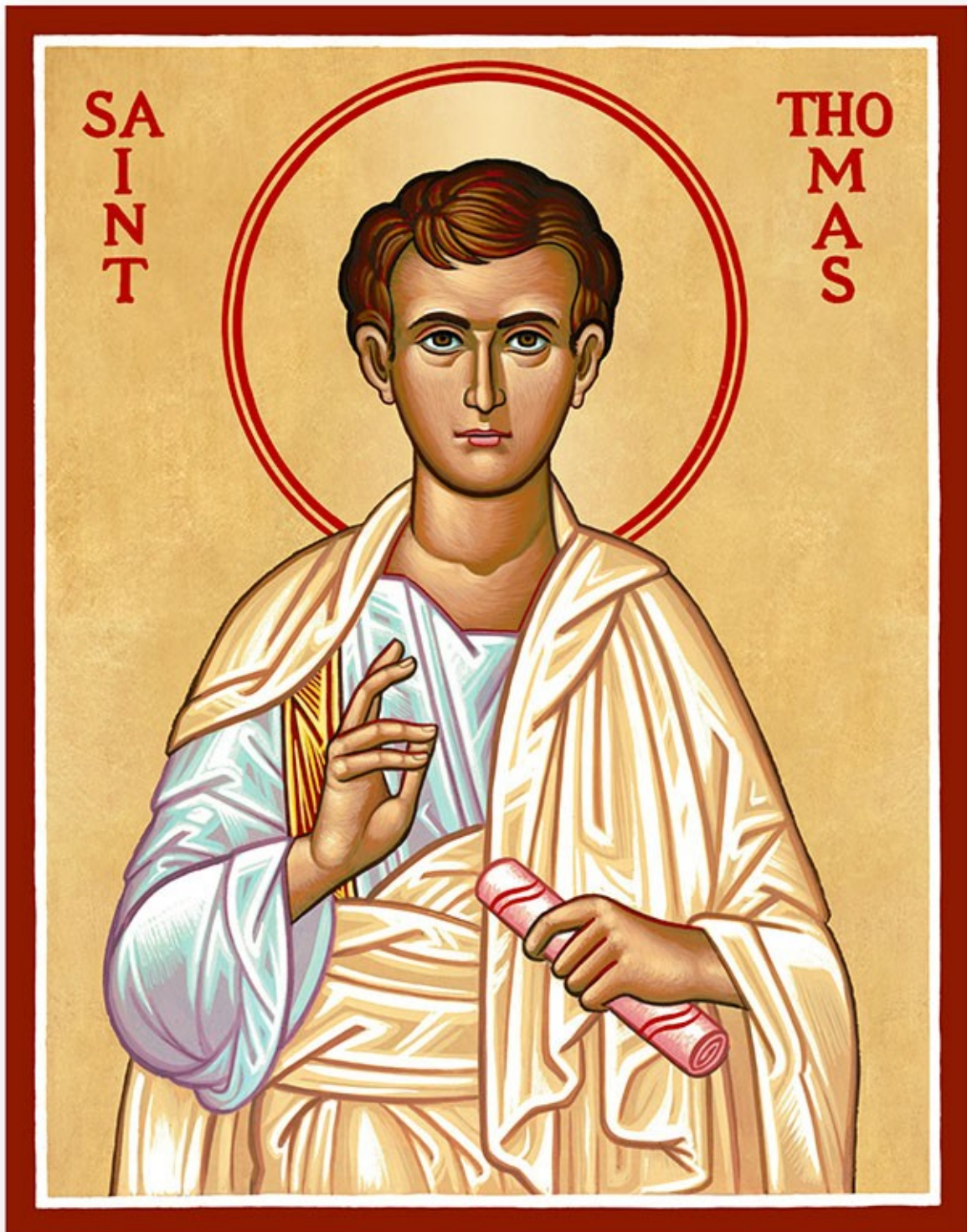

Oude Kerk, zondag 11 april 2021
ds. Johan Meijer

gelezen: Jesaja 26: 1-13 en Johannes 20: 19-31

titel: Hoezo ongelovig?

overdenking

*Gemeente van de Opgestane Heer Jezus Christus,
lieve mensen van God,*

“De standvastige is veilig bij U, vrede is er voor wie op U vertrouwt”, we hoorden het in de Profetenlezing uit Jesaja 26.

Mooie woorden zijn dat, maar misschien ook moeilijk.

Want zijn wij standvastig en vertrouwen wij op God? Staan wij sterk in onze schoenen als het om geloof en Godsvertrouwen gaat, of wankelt onze voet? Zijn wij gelovig, of zijn wij ongelovig, een kwalificatie die Thomas in de schoenen is geschoven: ongelovige Thomas. “Wees niet langer ongelovig, maar geloof”, zegt de Opgestane Heer tegen hem.

Wanneer ben je eigenlijk ongelovig? Of wanneer voel je jezelf ongelovig?

Is dat wanneer je moeite hebt met de geloofsleer, of met onderdelen daarvan die je gaandeweg je leven niet meer kunt onderschrijven, waar je niet meer achter kunt staan of in mee kunt blijven gaan? Ben je dan avallig en afgedwaald?

Ben je ongelovig als je in een crisis bent beland, een diepe crisis misschien en het licht van het geloof niet meer zo helder voor je straalt als in het verleden? Dat je nauwelijks of niets nog ziet van God? En dat je twijfelt of God er nog wel is voor jou, of misschien nog dieper: als je twijfelt of God eigenlijk wel bestaat. “Ze hebben ons toch niet iets wijsgemaakt?”

Ben je ongelovig als de kerk je niet meer zo aanspreekt, als je die verbondenheid niet meer ervaart, als het je niet zoveel meer zegt, wat er in de kerk gezegd en gezongen wordt, ben je dan ongelovig?

Of wanneer je rationeel bent ingesteld, en je kunt niet zoveel aan met verhalen waarin dingen gebeuren die niet rijmen met je denkende verstand, ben je dan ongelovig?

“Geloof zoekt altijd naar een verstaan, geloof zoekt naar begrijpen en begrip...” Het was het antwoord van een aartsbisschop, die geïnterviewd werd over het geloof van Prins Philip, en de vraag kreeg over het geloof van de Duke. “Hij was altijd zoekend naar een dieper verstaan van het geloof. En wie zoekend is, weet niet alles altijd even zeker.”

Zo standvastig zijn wij dus niet altijd, en zo vol vertrouwen zijn we ook lang niet altijd. Is dat een zonde? Ben je dan een ongelovige Thomas, die wilde zien, die wilde tasten, die een bewijs nodig had dat degene die hier voor hem staat ècht Jezus is, zoals werd beweerd door zijn medeleerlingen?

De term ongelovig, zoals bij ongelovige Thomas, bergt een oordeel in zich. Meestal het oordeel van anderen. Thomas wordt vaak afgebeeld met een winkelhaak, een attribuut voor timmerlieden, architecten, metselaars, en daar is Thomas dan ook de patroon van, de heilige van mensen die moeten meten tot op de millimeter. Daar schuilt een oordeel in: Thomas wilde exact weten, maar werd daarin gezien als ongelovig. Te weinig vertrouwen, te weinig standvastig.

En het oordeel van anderen over het geloof van anderen liegt er vaak niet om. Mensen nemen elkaar de maat. Beoordelen het geloof van anderen vanuit hun eigen perspectief. Kunnen neerkijken op andere soorten van geloof die in hun ogen te licht zijn, te vrijblijvend. Of zeggen glashard tegen familieleden die bij een ander genootschap horen: "Jij komt er niet, jij gaat verloren", met alle diepe levenslange wonden die dat met zich mee brengt.

Doordat mensen elkaar de maat nemen, en jouw geloof, jouw geloofsbeleving, jouw manier van in het leven staan, als het ware langs hun meetlat leggen, kan het zijn dat je gaat twijfelen aan jezelf, dat je voet gaat wankelen, dat je jezelf in je geloof minderwaardig kunt gaan vinden en er zelf in gaat geloven dat je ongelovig bent, of misschien in elk geval niet goed genoeg.

En dan ben je er ook nog zelf. Wijzelf zijn niet zelden ons eigen oordeel, wijzelf zijn het vaak die streng voor onszelf zijn en de meetlat, de winkelhaak toepassen op onszelf. Je vindt jezelf niet gelovig genoeg, niet vertrouwend genoeg, niet standvastig genoeg. Je valt jezelf hard als je het even niet meer zo ziet, als je geloofsvertrouwen is verduisterd, als er episoden zijn dat alles duister is om je heen en in jezelf. En daarmee kun je dan ook nog jezelf naar beneden halen. En jezelf zelfs veroordelen. "Ik neem het mezelf kwalijk dat ik zo weinig bid," hoor ik iemand zeggen. "Ik val mezelf tegen dat dat gevoel van vroeger er niet meer is, wat doe ik verkeerd?" Ook die.

Maar zijn wij in dit alles niet gewoon de tweelingbroer, of tweelingzus van Thomas? Dydimus is zijn tweede naam, tweeling betekent dat. Tweelingbroer of -zus van een ongelovige, nou dat is ook niet zo fraai, nietwaar?

Maar heeft Thomas niet ook te maken gehad met een te hard oordeel? Die term ongelovige Thomas lijkt als in beton gegoten, het is het stempel dat hij kreeg. En het is het stempel dat anderen elkaar opdrukken of waarmee je jezelf veroordeelt. Maar is dat wel terecht? Sowieso is al dat ge-oordeel, en ge-veroordeel, en ook het zelf-veroordelen niet terecht, maar het gaat dieper: hoezo ongelovig?

Met die kwestie liep ik rond in de tijd dat ik theologie studeerde en zou mogen voorgaan in een dienst op de zondag na Pasen, Beloken Pasen, het was de eerste keer dat ik voor mocht gaan in Sauwerd en ik had nooit kunnen vermoeden toen, dat ik daar twee jaar later predikant zou worden. De kwestie waar ik mee in de maag zat was: is Thomas wel zo ongelovig als hij wordt afgeschilderd? En er kwam toen een

lied, dat in die dienst voor het eerst gezongen werd, en dat we later ook hier wel eens gezongen hebben. Er kwam een lied, en niet zo van: kom laat ik eens een liedje schrijven op een bewolkte namiddag. Nee, het kwam van binnenuit. De behoefte om recht te doen, de behoefte ook misschien wel om mijn eigen bestaan te verbinden met dat van Thomas. Wetend wat gemis met je kan doen, zeker als je richtinggevers missen moet. Wetend ook wat het met je kan doen als je kritisch bent ingesteld en vragen hebt, die soms op een muur botsen. Een lied van binnenuit.

En Thomas werd gaandeweg dat lied tot tweelingbroer van rouwende mensen. Van mensen die leven met een gemis, een diep gemis, een stekende pijn omdat een belangrijk iemand er niet meer is. Misschien was Jezus voor Thomas wel de allerbelangrijkste medemens, degene die hem richting gaf, degene die hem heel persoonlijk had verteld over Weg, Waarheid en Leven, degene die hem van binnenuit veranderd had en hem zicht had gegeven over wat op die Levensweg voor werkelijke waarde heeft. En dan mis je die allerbelangrijkste mens in je leven, die is je ontnomen, en wel op een heel brute manier. Thomas is in shock, zoals je dat kunt zijn bij een plotseling overlijden van een dierbare, maar evengoed zoals je dat kunt zijn bij een ingrijpende levensgebeurtenis waarbij je iets belangrijks verliest. Dan kan zijn een baan, of dat je ouders gaan scheiden, of dat je je gezichtsvermogen kwijtraakt, of je gehoor, of dat er een vriendschap kapot gegaan is. Zoveel soorten van verlies, die je van streek kunnen maken. En Thomas was van streek, zijn wereld stond op de kop, niets klopte meer, zijn ogen vol tranen waardoor je de werkelijkheid wazig of helemaal niet meer ziet.

*Mijn Lichtend Voorbeeld is gegaan
gegaan in donker van de dood.
De dood, die Hem na lijden groot,
na bloed en tranen, zweet van nood,
gegrepen heeft bij mij vandaan.*

*In eenzaamheid beweent ik Hem
met zilte tranen, groot gemis,
omdat Hij niet meer bij mij is,
omdat Hij mij ontnomen is,
ik nooit meer horen zal zijn stem.*

*Zijn stem die wijze woorden sprak
vol tedere bewogenheid,
en felle verontwaardigdheid
om zoveel ongerechtigheid.
Nu zwijgt zijn woord, zijn stem die brak.*

*Nooit zie ik meer zijn aangezicht,
dat aanzag mij van zo dichtbij,
dat oog had voor het hart in mij.
Wat in mij omging kende Hij.
Nu zijn zijn ogen eeuwig dicht.*

*Laat mij alleen in eenzaamheid,
laat mij bewenen mijn verdriet.*

*Ontneem mijn bitt're tranen niet
en troost mij met die waanzin niet
van zijn nieuwe aanwezigheid.*

*Als ik niet voel dat Hij het is,
als ik niet naar Hem tasten kan,
zijn wonden niet bevoelen kan,
waarom beweren jullie dan
dat Hij opnieuw verschenen is?*

Dit zijn de eerste zes coupletten van het lied dat toen ontstond, en het was inderdaad een sombere, bewolkte namiddag. En misschien, zo eerlijk is het, zei en zegt het meer over mezelf dan over Thomas, maar het was wel een oprechte poging om anders naar hem te kijken, anders dan alleen maar die term ongelovig. Nee, een mens van vlees en bloed was hij, met zijn diepe menselijke gevoelens, waar wij denk ik allemaal wel op een of andere manier een verbinding mee kunnen voelen.

Wanneer wij gezien worden, door anderen, in onze diepmenselijke gevoelens, wanneer wij gezien worden zoals wij zijn, wij ons gezien voelen, voelen wij erkenning. Dat kan al heel eenvoudig, wanneer iemand jou een vraag stelt naar je ware gevoelens, omdat diegene ziet en inziet waar jij in zit, waar jij over in zit, dat kan dan al een begin van erkenning zijn, zo anders, zo radicaal anders dan oordeel of veroordeling of minachting.

Wanneer wij leren onszelf niet zo zwaar te vallen en van binnenuit te veroordelen, maar onszelf erkennen in het gegeven dat wij mensen van vlees en bloed zijn, met alle menselijke emoties die horen bij het mens-zijn, en onszelf zouden toestaan om verdriet te mogen hebben om gemis, en te kunnen rouwen om verliezen die we leden, dan ontstaat er ruimte voor onszelf. Dan vervang je je schuldgevoel over die eigen gevoelens door zelfaanvaarding, zelfaanvaarding van alle emoties die in je leven, ook die lastige, ook die moeilijke, ook de duistere die jou soms het zicht ontnemen. En dan sta je dicht bij Thomas.

En Thomas stond dicht bij Jezus, hij stond oog in oog met de Opgestane Heer, maar hij zag het niet, nog niet.

*Die avond van de achtste dag,
de deur gegrendeld van mijn hart
gesloten nog om alle smart
gedachten donker en verward
die avond was het dat ik zag!*

*Mijn Lichtend Voorbeeld keerde weer,
doorbrekend wat gesloten was
heeft Hij mij met zijn Woord verrast.
Ik heb gezien, ik heb getast
ik heb geloofd: 'Mijn God, mijn Heer!'*

Ja, die bijzondere achtste dag, die in de joods-christelijke traditie zo'n diepe betekenis heeft. Het is de eerste dag van een nieuwe week, die na zeven dagen, zes

dagen schepping, één dag rust, het nieuwe begin inluidt. Wij zeggen dat de zondag de eerste dag van de week is, de Eerste Dag, verwijzend naar de Paasmorgen. Maar die eerste dag is eigenlijk de achtste dag, Paasmorgen na een volle week van intense gebeurtenissen. Stille week genoemd, maar eigenlijk een uitermate onrustige week. En nu is er weer een achtste dag, de dag dat het Licht in Thomas' ogen herschapen wordt en er zijn vreugdekreet klinkt: 'Mijn God, mijn Heer!'

Wat maakt nou uiteindelijk dat die hartenkreet van Thomas, die *cri de coeur* uit zijn binnenste komt? Is dat als hij tot op de komma nauwkeurig en daarachter geanalyseerd heeft, gemeten, gewogen, berekend en geconcludeerd? Komt hij tot zijn uitroep 'Mijn Heer en mijn God' nadat er een grondig en lijevig onderzoeksrapport is geschreven? Nee! Het is zelfs de vraag of hij wel getast heeft naar de wond. Het lied uit 2000 zegt het nog: 'ik heb gezien, ik heb getast'. Maar of hij echt er aan toe kwam om de wond aan te raken... Jezus bood het hem wel als mogelijkheid aan. Maar Thomas was al om bij het horen van zijn naam. Die stem, die ene stem.

*Noem mij, bevestig mijn bestaan,
laat mijn naam zijn als een keten.
Noem mij, noem mij, spreek mij aan,
o, noem mij bij mijn diepste naam.*

Voor wie ik liefheb, wil ik heten.

Waar je bij je diepste naam wordt aangesproken, daar ontstaat schepping. Op het noemen van hun naam worden dag en nacht van elkaar gescheiden. Op het noemen van zijn naam wordt Thomas gekend, zoals in het Paasevangelie eerder al Maria bij haar diepste naam genoemd werd.

Wanneer word je bij je diepste naam genoemd? Als je weet en voelt dat je gekend bent, precies zoals je bent. Dan word je als een tweelingbroer of -zus van Thomas, die prachtige leerling van Jezus, die goudeerlijke kerel, die durfde zeggen wat anderen dachten en die met heel zijn wezen betrokken was op alles wat gebeurde. Zijn lofzang 'Mijn Heer en mijn God', zo ontroerend. En misschien wel een uitroep die wij lastiger vinden, qua taal, qua zwaarte misschien... Maar misschien toch ook iets van de herkenning wat het met je doet als je je ten diepste gekend weet.

En dat dat te maken heeft met iemand. Iemand die jou kent en aanziet, die jou zoekt en antwoord geeft. Een Levende, een medemens, in wie je iets van God herkennen mag.

Amen